

Par rudens lapām un tiltiem, kas jābūvē no abām pusēm

FOTO: Andris Bērziņš

„Vai allaž pedagogiem pašiem un arī vecākiem ir skaidrs, kāds mērķis sasniedzams, nē, uz kādu mērķi ejams ar katru no uzdevumiem?” vaicā Aija Tūna.

IK AIJA TŪNA

Speciāli „Izglītībai un Kultūrai”

„Ko tikai sava bērna pēc neizdarīsi?!” nesen vēstīja kāda jauna tēta „Facebook” ieraksts, turpinot: „Es uztaisīju pingvīnu,” – un fotogrāfijā, lillīgi melno fraku spīdinādams, gozējas patiesi izcils baklažāna pingvīns. Cerams, ka skolā tika uzteikts tieši tēta darbs un bērns bija lepns un laimīgs – par savu tēti. Taču kā jutās bērni, kuriem tētis vai mamma tieši tobrīd bija, piemēram, komandējumā, kuri uzskatīja, ka darbs jāveic pašam vai kuru radošās prasmes izpaužas citās jomās?

Šis gadījums atkal liek domāt, kur ir tā smalkā līnija, kas šķir

ģimenes iesaisti kā visnepieciešamāko un efektīvāko pedagoga darba instrumentu (esam taču dzirdējuši zelta vērtu atziņu, ka cenšanās bērnam kaut ko iemācīt, nesadarbojoties ar vecākiem, līdzinās lapu grābšanai stipra vēja laikā – mugura slapja, rokas tulznās, bet labuma maz...) no situācijas, kad tiešāk vai netiešāk notiek (tiek pieļauta vai, pieverot acis, pat sekme?) darišana bērna vietā visdažādāko iemeslu pēc un ailitē pretī skolēna vārdam parādās vecāku vai ģimenes kopdarba vērtējums? Vai gana skaidri komunicējam vēstījumu, ka iesaistīties (un palīdzēt – savam bērnam un visiem kopā) var visdažādākajos veidos un tie visi ir vienlīdz vērtīgi, ja vien ir vērsti uz mazo vai lielo skolēnu augšanas, attīstības un mācīšanās veicināša-

nu, taču tas nebūt nenozīmē darišanu bērna vietā.

Un, kas vēl svarīgāk, no profesionālās puses raugoties, – vai allaž pedagogiem pašiem un arī vecākiem ir skaidrs, kāds mērķis sasniedzams, nē, uz kādu mērķi ejams ar katru no uzdevumiem? Kas kuro reizi ir īstais iemesls, kāpēc uzdots mājas vai projekta darbs? Vai svarīgākais ir skaists ozolziņu viriņš, noadīta zeķe, puzuris, putnubūris vai pirkstu veiklības, atjautības, pacietības un neatlaidības trenēšana, skaistuma radīšana, nebijušu risinājumu vai rakstu atrašana, palīdzēšana kādam, spēja virzīties uz cerams, paša izvirzīto un izprasto mērķi utt.? Vai mājasdarbs domāts skolā apgūto zināšanu un prasmju nostiprināšanai? Vai ieinteresējošo jautājumu padziļinātai izpētei? Vai informācijas atrašanai jaunas tēmas aizsākšanai? Katrā gadījumā darāmais būs atšķirīgs, no „easy, es to zinu (protu)” – caur „hmm, izrādās, ka vēl neprotu (nesaprotu) vis, tād...” – līdz „vai šis varētu attiekties uz rītdien apspriežamo jautājumu”. To, kurā vietā katrā gadījumā uzdevums atrodas mācīšanās ceļā, ir svarīgi izprast, lai visām iesaistītajām pusēm vieglāk sarunāties un saskaņoti rīkoties un skolēns pa vidu ir gan drošībā, lai augtu, gan skaidrībā par atskaites punktiem, darāmo darbu un lietu kārtību kopumā.

Mēs taču zinām, ka savstarpējas pedagogu un vecāku uzticēšanās un sadarbības attiecību veidošana ir pirmais un galvenais uzdevums, lai izvairītos no bezjēdzīgas lapu grābšanas. Tas ietver arī vienošanos par paradigmu, kādā kopumā strādājam: bezkaislīgajā neklūdīgas paklausības skaidrajā jā-nē, labi-slikti algoritmā, kur jebkurai situācijai ir paredzēta rūtīņa, kurā ievilkta ķeksīti vai mīnuszīmi, vai izpratnes, pašregulācijas veidošanas un sadarbības sociālajā dejā, kurā gadās arī solis sānis un pat atpakaļ. Šoruden kādas skolas direktore mani aicināja uzstāties vecāku kopsapulcē un mudināt vecākus... milēt savus bērnus. Nu, gandrīz tā. Izrādās – vecākiem tiešām ir nepieciešams atgādināt, ka savos bērnos ir jāveido un jāargā izpratne par ģimeni un māju kā droša patvēruma vietu, pašiem samērojot prasīgumu ar atbalstu

un, kā raksta zinātnieki, esot savu bērnu advokātiem, jo kurš gan cits, ja ne vecāki, palīdzēs tad, kad kaut kas nogājis greizi, *kur gan citur, ja ne uz mājām, doties ar bērdu par pazudušu sporta tērpu, neveiksmīgu atzīmi, sasistu celi, nobrāztu vaigu vai sāpošu sirdi*. Un – kā allaž – ir jāsāk ar uzklaušanās un sadzirdēšanu. Šķiet, ka jau paaudzēm mūsu kultūrā dzīvo bailes no bērnu lutināšanas – varbūt pienācis laiks atcerēties skaisto vārdu „lolot” un mudināt vecākus lolot savus lielos un mazos bērnus, lai viņi izaugtu par krietniem, godīgiem un sirsnīgiem, ne iedresētiem un paklausīgiem cilvēkiem.

Vienkārši jau tas nav, jo, pat ja mūsdienu vecāki aizvien vairāk *grib* iesaistīties, tad dara to pa savam, līdzīgi kā viņu bērni – ne tikai rātni uzklautos, kas jāizdara un kas jāatnes, bet, piemēram, uzdodot jautājumus un izsakot priekšlikumus. Tad skolotājs spiests domāt, ko ar šiem jautājumiem un priekšlikumiem pasākt; vēl jo vairāk, ja tie ir atšķirīgi savā starpā un no skolotāja

„Cik vien iespējams, apgūtu zināšanas nevis no grāmatām, bet no debesīm un zemes, no ozoliem un skābaržiem, t. i., iepazītu un pētītu pašas lietas, nevis svešus novērojumus un slēdzienus par lietām.

iecerētā. Vai tas ir skolotāja uzdevums (vai pat pienākums) – *palīdzēt vecākiem sadzirdēt un saprast citam citu, veidot savu sadarbības tīklu, vienlaikus pašam nepaliekot ārpusē?* Man liekas, ka jā, jo bez tā grūti vai gandrīz neiespējami sekmet saliedētās, iekļaujošas un savstarpēji atbalstošas atmosfēras veidošanos starp skolēniem. Kā viss ģeniālais, šī palīdzēšana sākas ar ko pavisam vienkāršu, piemēram, mudinot Jāņa mammu, Kārļa

„Skolotājs ir tas, kurš dažkārt var palīdzēt atcerēties, citreiz – noticēt, ka vecāki un bērni kopā var rotaļāties, smieties, mācīties, runāties tā, ka laiks aizrit nemanot, un tas var notikt ne tikai 1. vai 2., bet arī 7. un 12. klasē.

tēti un visus pārējos kļūt par Aiju, Kristīni, Ivaru, Sergeju utt., jo tas palīdz neaizmirst, ka mēs (šoreiz ar mēs domājot vecākus) arī skolā tiekamies kā pieauguši, pieredzējuši, cits citam interesanti cilvēki, kurus turklāt vieno kopīgas rūpes un intereses par saviem bērniem.

Skolotājs ir tas, kurš dažkārt var palīdzēt atcerēties, citreiz – noticēt, ka vecāki un bērni kopā var rotaļāties, smieties, mācīties, runāties tā, ka laiks aizrit nemanot, un tas var notikt ne tikai 1. vai 2., bet arī 7. un 12. klasē. Mainīsies spēles un sarunu tēmas, bet kopā būšanas prieks saglabāsies. Un – galu galā – lai bērni (skolēni) ir tie, kuri gatavo uzdevumus un spēles vecākiem un visiem kopā! Būs jautri, un tie, kuri neatnāca, padzirdēs un, iespējams, atnāks nākamajā reizē – un tādēļ nākamajai reizītei ir jābūt.

Tā no „darba ar” vecākiem, skolēniem, lielām, programām un sazin vēl ko mēs nonākam līdz skolai kā īstenam priekam un liksmes mājoklim, kurā cilvēks sastop cilvēku un, kā pirms vairākiem gadsimtiem teicis J. A. Komenskis, visi „cik vien iespējams, apgūtu zināšanas nevis no grāmatām, bet no debesīm un zemes, no ozoliem un skābaržiem, t. i., iepazītu un pētītu pašas lietas, nevis svešus novērojumus un slēdzienus par lietām”. Tā, citam citu satiekot un pamanot, krāsainās rudens lapas – mūsu atšķirības, vajadzības un idejas – priecē un nav tikai apgrūtinājums, kas jādabū kaudzēs un nost no acīm. Tā tiek būvēti attiecību tilti, pa kuriem mēs paši un mūsu bērni var droši staigāt uz priekšu un atpakaļ, dodoties no šodienas uz nākotni – savu un mūsu visu. ■

PB eksperti augstākās izglītības finansēšanā iesaka ieviest līdzsvaru

►Turpinājums no 4. lpp.

Augstskolu pārstāvju redzējums

Augstākās izglītības padomes vadītājs Jānis Vētra uzskata, ka sistēmas organizācijas un finansēšanas ziņā pēc būtības izmaiņu nav: „To varētu uzskatīt arī par pozitīvu rezultātu, jo varēja būt daudz

sliktāk. Gan naudas ziņā varēja būt lielāks samazinājums, gan arī varēja būt reāli iesāktas reformas, kuras nav iespējams īstenot, un mēs būtu nonākuši pie sasistas siles. PB ekspertu ziņojums ir par to, kā normāli funkcionējošai sistēmai attīstīties. Domāju, tagad atliek tikai pielikt politisko gribu, un procesi arī strauji varētu virzī-

ties uz priekšu.”

Latvijas Mākslas akadēmijas prorektors studiju un zinātniskajā darbā Andris Teikmanis ir pārliecināts, ka augstākās izglītības nozare pēdējos gados ne vien stāvējusi uz vietas, bet ir arī krietni vājināta. „Rezultāts augstākās izglītības sistēmai izvērties diezgan bēdīgs, jo, kamēr bija intensīvās

diskusijas par finansēšanas modeļiem un iepriekš izstrādāto modeļu atmešana, tikmēr politiķi varēja atļauties finansējumu nepalielināt. Dzirdējam ekspertu ziņojumu, ka 2010. gada dati rāda – publiskais augstākās izglītības finansējums Latvijā bija 0,8 % no IKP, bet pērn, kad mēs izstrādājām padomes koncepciju, paši nonācām pie seci-

nājuma, ka finansējums patlaban ir ap 0,5 % no IKP, un 2014. gadā tas varētu būt vēl zemāks,” stāsta A. Teikmanis.

Ventspils Augstskolas finanšu un administratīvo jautājumu prorektora pienākumu izpildītāja Marina Mekša uzskata, ka vispārējās kredītesāšanas modelis Latvijai nav piemērots. ■